

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Hugvísindasvið

Íslensk skáldsaga á serbnesku

*Þýðing úr bók Auðar Jónsdóttur
Fólkið í kjallaranum
af íslensku yfir á serbnesku*

Ritgerð til B.A.-prófs í Íslensku sem annað mál

Marija Boskovic

maí 2012

Háskóli Íslands
Hugvísindasvið
Íslenska sem annað mál

Íslensk skáldsaga á serbnesku

*Pýðing úr bók Auðar Jónsdóttur
Fólkið í kjallaranum
af íslensku yfir á serbnesku*

Ritgerð til B.A.-prófs í Íslensku sem annað mál

Marija Boskovic

Kt.: 050274-2419

Leiðbeinandi: Margrét Jónsdóttir

maí 2012

ÚTDRÁTTUR

Þetta verkefni er lokaritgerð til B.A.-prófs í Íslensku sem annað mál við Háskóla Íslands. Verkefnið er þýðing á nokkrum köflum úr bókinni *Fólkið í kjallaranum* eftir Auði Jónsdóttur af íslensku yfir á móðurmálið mitt serbnesku og fræðileg greining á þýðingunni.

Ritgerðin skiptist í tvo meginhluta. Annars vegar er þýðing nokkurra kafla bókarinnar *Fólkið í kjallaranum* af íslensku yfir á serbnesku; það er seinni hluti ritgerðarinnar. Hins vegar er fræðileg greining á þýðingunni.

Fræðilega greiningin sem er fyrri hluti ritgerðarinnar skiptist í fjóra kafla. Gerð er grein fyrir muninum á milli beggja tungumálanna, íslensku og serbnesku. Fyrst er fjallað um höfundinn og verk hennar. Fjallað er um hlutverk þýðandans í bókmenntaþýðingum. Næst er talað um gerðir þýðinga og kenningar Roman Jakobson, Friedrich Schleiermacher og Peter Newmark um þær. Rætt er um flokkun texta sem er grundvallaratriði áður en við byrjum að þýða. Fjallað er um kenningar Eugene Nida um hugtakið *jafngildi*. Að lokum er svo rætt um tvenns konar vandamál sem koma fram í þýðingunni, menningarleg og málfræðileg. Til menningarlegra vandamál teljast t.d. orðatiltæki. Málfræðileg vandamál eru t.d. stafrófið en líka notkun greinis, persónufornafna, falla, orðaröð o.fl. Í ritgerðinni er reynt að finna lausnir á öllum vandamálunum.

EFNISYFIRLIT

1. KAFLI: UM ÞÝÐINGUNA, EFNI HENNA	
OG SKIPULAG VERKSINS	1
1.1 INNGANGUR.....	1
1.2 UM HÖFUNDINN OG VERKIÐ.....	1
1.3 ER TILGANGUR MEÐ ÞÝÐINGUNNI?	2
1.4 ÍSLENSKA OG SERBNESKA	3
1.5 EFNISSKIPUN	3
2. KAFLI: ÞÝÐINGAR, ALMENN ATRIÐI.....	5
2.1 INNGANGUR.....	5
2.2 HVAÐ ER ÞÝÐING?	5
2.3 UM BÓKMENNTAÞÝÐINGAR	6
2.4 GERÐIR ÞÝÐINGA OG KENNINGAR UM ÞÆR	7
2.4.1 Roman Jakobson	7
2.4.2 Friedrich Schleiermacher	8
2.4.3 Peter Newmark	8
2.4.4 Samantekt	9
2.5 JAFNGILDI	9
2.6 FLOKKUN TEXTA	10
2.7 SAMANTEKT	12
3. KAFLI: UM ÞÝÐINGUNA	13
3.1 INNGANGUR.....	13
3.2 MENNINGARLEG VANDAMÁL	13
3.2.1 Orðatiltæki	14
3.3 MÁLFRÆÐILEG VANDAMÁL.....	15
3.3.1 Stafrófið	15

3.3.2	Um nöfn	15
3.3.3	Notkun greinis	18
3.3.4	Notkun persónufornafna	18
3.3.5	Viðtengingarháttur	19
3.3.6	Orðaröð	19
3.3.7	Notkun falla	21
3.4	MARKHÓPUR	23
3.5	MÁLSNIÐ	23
3.6	SAMANTEKT	24
4.KAFLI:	LOKAORÐ	26
HEIMILDSKRÁ	.....	27
ÞÝÐING	.....	29

1. KAFLI

UM ÞÝÐINGUNA, EFNI HENNAR OG SKIPULAG VERKSINS

1.1 Inngangur

Tilgangur þessarar ritgerðar er að gera grein fyrir þýðingu minni á hluta bókarinnar *Fólkið í kjallaranum* eftir Auði Jónsdóttur.

Ritgerðinni er skipt í tvo meginkafla. Annars vegar er þýðingin sjálf; sem er seinni hlutinn. Fyrri hlutinn greinist í tvo meginkafla, annars vegar almenna fræðilega umfjöllum, hins vegar greinargerð um þýðinguna.

1.2 Um höfundinn og verkið

Auður Jónsdóttir¹ er fædd árið 1973 í Reykjavík. Hún ólst upp þar og í Mosfellsdal, nálægt Gljúfrasteini. Hún er barnbarn Halldórs Laxness sem fékk bókmenntaverðlaun Nóbels árið 1955. Hún lauk ekki langskólanámi eins og margir höfundar af hennar kynslóð. Þegar hún var tvítug flutti hún til Flateyrar og vann við fiskvinnslu.

Hún var blaðamaður og hefur skrifað greinar og viðtöl fyrir tímarit og dagblöð. Smásaga hennar *Gifting* birtist í tímaritinu *Andblæ* haustið 1997. Árið 1998 skrifaði hún fyrstu skáldsöguna sína sem heitir *Stjórnlauk* var tilnefnd til Íslensku bókmenntaverðlaunanna 1998. Árið 2001 skrifaði hún bókina *Annað líf*.

Auður hefur skrifað tvær barnabækur, *Algert frelsi* og *Skrýtnastur er maður sjálfur*. Bókina *Algjört frelsi* skrifaði hún árið 2001 í samvinnu við Þórarín Leifsson myndskreyti og rithöfund. Hin bók, *Skrýtnastur er maður sjálfur* sem er skrifuð árið 2002, er ævisaga Halldórs Laxness fyrir börn, byggð bæði á heimildum og persónulegri reynslu Auðar sem barnabarns. *Upplýsingar*,

---

¹ Það sem sagt er um Auði, verk hennar og líf er tekið af vefsíðunum <http://jonsdottir.com> og <http://www.borgarleikhus.is>

félag íslenskra bókasafnsfræðinga, hefur útnefnt bókina sem bestu fræðibókina fyrir börn sem út kom á árinu 2002. Fyrir hana var Auður tilnefnd til Íslensku bókmenntaverðlaunanna í flokki fræðiritra og bóka almenns efnis.

Auður Jónsdóttir skrifaði skáldsöguna *Fólkið í kjallaranum* árið 2004 og fékk Íslensku bókmenntaverðlaunin fyrir hana. Bókin var einnig tilnefnd til Bókmenntaverðlauna Norðurlandaráðs árið 2006.

Árið 2006 skrifaði hún bókina *Tryggðarpantur* sem var tilnefnd til Íslensku bókmenntaverðlaunin sama ár. Nýjasta bók hennar er frá árinu 2008 og ber nafnið *Vetrarsól*.

Árið 2009 var Auður leikskáld Borgarleikhússins. Í samstarfi við Ólaf Egil Egilsson skrifaði hún leikgerð af sögunni *Fólkið í kjallaranum*. Leikritið var frumsýnt árið 2010 í Borgarleikhúsinu. Árið 2011 fengu þau Ólafur og Auður Íslensku leiklistarverðlaunin, *Grímuna*, fyrir verkið.

Skáldsögur Auðar hafa verið þýddar á þýsku, sænsku, dönsku og fleiri mál. Auður býr í Reykjavík og er gift Þórnari Leifssyni rithöfund og myndskreyti og þau eiga einn son, Leif Ottó.

Bókin *Fólkið í kjallaranum* fjallar um '68 kynslóðina. Aðalpersónan er Klara sem ólst upp hjá foreldrum sínum sem eru af '68 kynslóðinni en núna býr hún með Svenna.

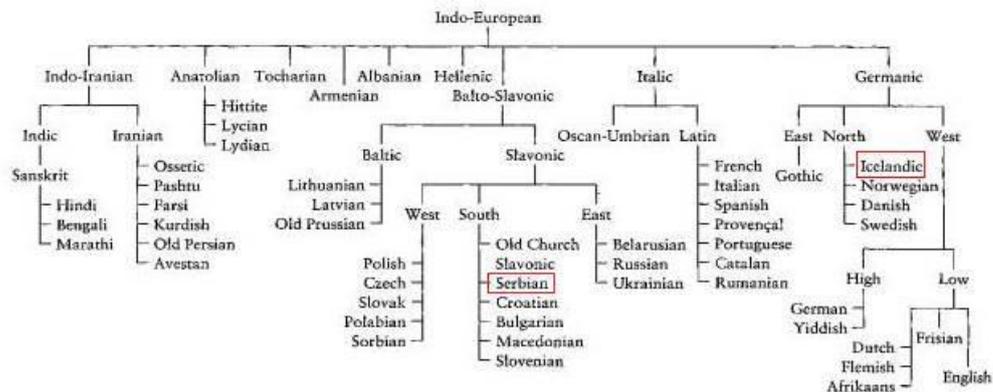
1.3 Er tilgangur með þýðingunni?

Fólkið í kjallaranum eftir Auði Jónsdóttur var skemmtilegasta íslenska bókina sem ég hafði lesið en hún var lesefni á námskeiðinu *Samtímabókmenntir*. Námskeiðið var kennt á haustmíssi annars árs í Íslensku sem annað mál árið 2010 og kennari var Jón Yngvi Jóhannsson. Mér fannst bókin ekki bara skemmtileg heldur líka góð. Ég sá einnig leikritið sem var sýnt í Borgarleikhúsinu í Reykjavík. Ég þýddi nokkra kafla úr bókinni á námskeiðinu *Þýðingar* sem var kennt á haustmíssi á þriðja ári. Mér fannst gaman að þýða þetta og þess vegna ákvað ég að þýða fleiri kafla úr bókinni fyrir lokaverkefnið mitt. Bókin hefur verið þýdd á sænsku, dönsku og fleiri tungumál. Mér finnst að bókin eigi skilið að vera þýdd á fleiri tungumál. Ég vona að einhvern daginn fái ég tækifæri til að þýða alla bókina yfir á serbnesku og þar með að gera hana aðgengilega serbneskum lesendum.

1.4 Íslenska og serbneska

Höskuldur Þráinsson (1995:327) hefur fjallað um tengsl íslensku við önnur mál. Þar kemur fram að málin eru bæði í indóevrópsku máláættinni en í mismunandi málaflokknum. Íslenska er germanskt og vesturnorrænt mál en serbneska slavneskt.

Á mynd 1² hér á eftir má sjá nánari flokkun indóevrópskra mála og á myndinni sést vel hve langt er á milli málanna.

Mynd 1- Indóevrópsk tungumál

Í ritgerðinni er sýndur málfræðilegur munur milli þessara tveggja tungumála en hann er mikill enda eru serbneska og íslenska mjög ólík tungumál.

1.5 Efnisskipun

Í öðrum kafla er fjallað um þýðingar almennt og bókmenntaþýðingar. Í kafla 2.4 er umfjöllun um þýðingaraðferðir. Fjallað er um gerðir þýðinga samkvæmt Roman Jakobson og þýðingaraðferðir samkvæmt Peter Newmark og Friedrich Schleiermacher. Í kafla 2.5 er fjallað um hugtakið *jafngildi*. Næst er fjallað um flokkun texta samkvæm Katharina Reiss, Chestermenn og Mary Snell-Hornby. Í þriðja kafla er fjallað um menningarleg og málfræðilega vandamál. Fjallað er um stafrófið og nöfn. Rædd er notkun persónufornafna, greinis, viðtengingaháttar, orðaraðar og falla. Í kafla 3.6 er fjallað um hugtakið *markhópur* og í kafla 3.7 um hugtakið *málsnið*. Í fjórða kafla eru svo lokaorð. Að loknum fjórða kafla kemur

² Myndin er tekin af vefsíðunni <http://public.wsu.edu/~gordonl/S05/354/IE-Germanic.htm>

heimildaskrá. og þar fyrir aftan koma þýddir kaflar úr bókinni *Fólkið í kjallaranum* eftir Auði Jónsdóttur á móðurmáli mínu, serbnesku.

2. KAFLI

ÞÝÐINGAR, ALMENN ATRIÐI

2.1 *Inngangur*

Í þessum kafla verður fjallað almennt um þýðingar. Í kafla 2.2 er fjallað um hvað þýðing er. Í kafla 2.3 er fjallað um hlutverk þýðandans í þýðingum og spurt er hvort bókmenntaþýðing sé einföld eða ekki. Í kafla 2.4 er fjallað um gerðir þýðinga og kenningar um þær. Í kafla 2.5 er fjallað um hugtakið *jafngildi*. Um flokkun texta er fjallað í kafla 2.7. Í kafla 2.8 er stutt samantekt.

2.2 *Hvað er þýðing?*

Ýmsar skýringar eru til á því hvað þýðing sé. Í *Íslenskri orðabók* (2002:1853) er orðið þýðing skýrt á eftirfarandi hátt:

- (1) **þýðing** skýring, merking, útlekking, það að þýða úr einu máli á annað, snúa texta af einni tungu á aðra; það sem hefur verið þýtt

Skýring Jóns G. Friðjónssonar (2006:1) er þessi:

- (2) Með því að skoða merkingu sagnanna og athuga hvað þar liggur að baki erum við þegar nokkru nær um það hvað í þýðingu felst. Með þýðingu er tiltekinn texti færður af einu máli á annað.

Jón gerir líka grein fyrir sögninni *þýða*. Hann segir að sögnin merki 'merkja, útskýra, útlista' og hún sé dregin af stofninum *þjóð* sem merkir 'skýra e-ð fyrir fólki/þjóð'. Jón segir að ýmsar aðrar sagnir séu sömu merkingar, til dæmis *snara e-u af/úr einu máli á annað, snúa e-u af/úr einu máli á annað*.

Hjá Ástráði Eysteinsyni (1996:25) er orðið þýðing skýrt:

- (3) Í mörgum tungumálum nágrannalanda okkar er samsetta heitið „yfirfærsla“, eða sögnin að yfir-færa, haft um þýðingar, til dæmis á dönsku („over-sætte“) og þýsku („Übersetzung“). Enskan sækir sitt orð („trans-late“) til latínu en byggir á sömu tengingu.

Ástráður segir að þýðandi flytji eða þýði texta úr frummálinu yfir á sitt mál sem er markmál, til dæmis texta af íslensku yfir á serbnesku

Catford skýrir hvað hann á við með þýðingu á eftirfarandi hátt, sbr. Jón G. Friðjónsson (2006:9).

- (4) the replacement of textual material in one language (SL) by equivalent textual material in another language (TL).³

Grundvallartriðið er, eins og Jón G. Friðjónsson (2006:9) segir, textaskipti milli frummáls og þýðingarmáls og það sem skipti öllu máli er það að málin eigi að vera jafngildi. Um hugtakið jafngildi verður rætt meira í kafla 2.5.

2.3 Um bókmenntaþýðingar

Textinn *Fólkið í kjallaranum* er bókmenntatexti. Hér á eftir verður fjallað um bókmenntaþýðingar og hlutverk þýðandans í bókmenntaþýðingum.

Spurningin er þessi: Er bókmenntaþýðing einföld eða felst meira í slíkri þýðingu en aðeins það að þýða texta yfir á annað tungumál? Bókmenntaþýðing er sérstök bókmenntategund þar sem þýðandi þarf að hugsa um boðskap textans, stíl, málsnið og merkingu textans. Hjá Heimi Pálssyni og Höskuldi Þráinssyni (1988:96–97) er þetta sagt um reglur handa þýðendum:

- (5)
1. Þýðandinn verður að skilja til fullnusta hugblæ og merkingu frumtextans þótt hann hafi heimild til að skýra myrka staði.
  2. Þýðandi verður bæði að hafa fullt vald á frumtungunni og heimamálinu
  3. Forðast skyldi að þýða frá orði til orðs.

---

³ Samkvæmt Ástráði Eysteinssyni (1996:26) merkir SL „source language“ eða frummál og TL „target language“ eða þýðingarmál.

4. Þýðandi skal nota þá málgerð sem höfð er í hversdagslegri orðræðu.
5. Þýðandi skal velja orð sín og raða þeim svo að réttur tónn fái í textann.

Þetta þýðir að þýðandinn þarf fyrst og fremst að kynna sér frumtextann og merkingu hans. Hann þarf að athuga hverjir lesa verkið, þ.e. hver verður markhópur þýðinga, málsnið og stíl frumtexta. Þýðandinn þarf ekki einungis að kunna tungumálin sem um ræðir. Hann verður einnig að þekkja menningu þýðingarlandsins því sama tungumálið getur verið talað í mörgum löndum með ólíka menningu.

2.4 Gerðir þýðinga og kenningar um þær

Fjöldmargir fræðimenn hafa fjallað um þýðingar í tímanna rás. Hér verður sagt frá þremur, Roman Jakobson, Friedrich Schleiermacher og Peter Newmark.

2.4.1 Roman Jakobson

Roman Jakobson (1896–1982) var rússneskur málfræðingur sem fjallaði mikið um hvað fælist í því að þýða. Í ritgerðinni *On Linguistic Aspects of Translation* hefur Jakobson flokkað þýðingar í þrjá meginflokka. Þeir eru, sbr. Ástráð Eysteinnsson (1996:27–28):

- (6) a) *þýðing innan tungumálsins* (e. *intralingual translation*) – þ.e. þegar tiltekin boð eru endurflutt í sama málkerfi, til dæmis þegar einhver saga er endursögð og löguð að breyttum aðstæðum en sama tungumál notað.
- b) *þýðing milli tungumála* (e. *interlingual translation*) – þ.e. flutningur merkingar af einu tungumáli á annað.
- c) *þýðing milli táknerfa* (e. *intersemiotic translation*) – þar sem boð er endurflutt með öðrum tákniðli, til dæmis þegar rituð saga er flutt sem látbragðsleikur.

2.4.2 Friedrich Schleiermacher

Friedrich Schleiermacher (1768–1834) var þýskur guðfræðingur og heim-
spekingur. Árið 1813 skrifaði hann greinina *Ueber die verschiedenen Methoden
des Uebersetzens*.⁴ Í greininni gerir Schleiermacher grein fyrir kenningum sínum
um þýðingar. Ástráður Eysteinnsson (1996:76–80) skrifaði grein um
Schleiermacher sem er stuðst við hér. Í greininni fjallar hann um *hinn eiginlega
þýðanda*. Hinn eiginlegi þýðandi snýst skv. Schleiermacher um höfund og
lesanda. Hann talaði um tvær aðferðir.

Fyrri aðferðin er leiðin frá lesanda til höfundar þar sem megináherslan er
lögð á frummálið og frumtextann. Samkvæmt þessari aðferð á höfundurinn að
læra og kunna þýðingarmálið eins vel og þýðandinn kann frummálið. Þýðandinn
breytir máli höfundarins eins lítið og mögulegt er. Hér er lykilatriðið að höfundur
geti lesið þýðinguna og skilið hana eins vel og þýðandi skilur texta höfundarins.

Seinni aðferðin er leiðin frá höfundi til lesanda þar sem megináherslan er
lögð á þýðingarmálið. Þýðandinn breytir máli lesandans lítið. Hann færir frum-
textann í átt til lesandans og hans máls. Höfundur þarf að kunna þýðingarmálið
eins vel og þýðandinn. En spurningin er hvort þetta er hægt. Í slíkum tilfellum er
höfundurinn vel ritfær á þýðingarmálinu og hann mun ekki þurfa þýðanda.

2.4.3 Peter Newmark

Samkvæmt Peter Newmark er hægt að skipta þýðingaraðferðum í tvo flokka,
skiptingin fer eftir því hvort áherslan er lögð á frummálið eða markmálið. Í
flokknunum þar sem er áherslan lögð á frummálið eru fjórir undirflokkar, sbr. Jón G.
Friðjónsson (2006:12–15):

- (7) a) *frá orði til orðs* (e. *word-for-word*) – Orðaröð frummáls er
haldið og einstök orð eru þýdd á grundvelli orðabókmerkingar.
- b) *orðrétt þýðing* (e. *literal*) – Orðskipunum frummáls er breytt í
nánustu samsvaranir í þýðingarmálinu og einstök orð eru þýdd
beint.

---

⁴ Grein Schleiermachers birtist í tímaritinu *Jón á Bægisá. Tímarit um þýðingar* 14/2010, bls. 5–29,
undir nafninu *Um hinar mismunandi þýðingaraðferðir*. Martin Ringmar þýddi greinina.

- c) *kórrétt þýðing* (e. *faithful*) – Með þessari þýðingu er leitast við að nákvæm merking frumtextans komist til skila án þess að reglur þýðingarmálsins séu beinlínis brotnar.
- d) *þýðing á grundvelli merkingar* (e. *semantic*) – Þýðingar á grundvelli merkingar víkja frá kórréttum þýðingum að því leyti að þar meira tillit tekið til fagurfræði þýðingarmálsins.

Í flokknum þar sem áherslan er lögð á markmálið eru fjórir undirflokkar (Jón G. Friðjónsson (2006:12–15)):

- (8) a) *aðlögun* (e. *adaption*) – Aðlögun felur í sér að þýtt er „frjálslega“ eins og við þýðingu bundins máls (ljóð) og leikrita.
- b) *frjáls þýðing* (e. *free*) – Með þessari þýðingu er lögð megin-áhersla á merkingu frumtextans en ekki á stíl hans.
- c) *eðlileg þýðing* (e. *idiomatic*) – Í eðlilegri þýðingu er kappkostað að boðskapurinn komist til skila en þó er ekki skeytt um nákvæma þýðingu, oft notuð orðatiltæki og föst orðasambönd sem ekki eiga sér samsvörun í frumtextanum.
- d) *þýðing á grundvelli tjáningar* (e. *communicative*) – Með þýðingu á grundvelli tjáningar er leitast við að þýðing frumtextans komist að öllu leyti til skila jafnframt því sem merking verður að koma fram í eðlilegum búningi á þýðingarmálinu.

2.4.4 Samantekt

Ég byrjaði að þýða bókina með orðréttri þýðingu til þess að fá heildarmynd af textanum. Mér var ljóst að ég gæti ekki þýtt textann frá orði til orðs vegna þess hversu ólík tungumál íslenska og serbneska eru. Að mínu mati hentar eðlileg þýðing, samanber (c) í 2.3.3, best fyrir skáldsöguna *Fólkið í kjallaranum* því þannig get ég á bestan hátt gert stíl Auðar Jónsdóttur góð skil. Nauðsynlegt reyndist að breyta sumum orðatiltækjum sem eru ekki til í serbnesku.

2.5 Jafngildi

Hvað er jafngildi? Hugtakið *jafngildi* (e. *equivalence*) kemur við sögu sem eitt grundvallarhugtak þýðingafraeðinnar. Ástráður Eysteinnsson (1996:89–102)

fjallar mikið um hugtakið og vísar til bandaríska þýðingafræðingsins Eugene Nida í því sambandi.

Samkvæmt Nida er til tvenns konar jafngildi. Annars vegar er *formlegt jafngildi* (e. *formal equivalence*), hins vegar *áhrifajafngildi* (e. *dynamic equivalence*).

Formlegt jafngildi í þýðingu merkir að þýðingin er eins nákvæm og hægt er miðað við frumtextann en hún getur verið erfið að lesa af því að megin-áhersla er ekki lögð á eðlilega setningarbyggingu í viðtökumálinu heldur á trúnað við frumtextann. Hér er líka við hæfi að vitna í Ástráð Eysteinnsson (1996:96–97) sem segir að jafngildið sé eitt aðaltæki þess sem fjallar um samband frumtextans og þýðingarinnar.

Markmið áhrifajafngildis er að láta lesandann upplifa þýðinguna eins og lesendur upplifðu frumtextann án þess þó að hann, þ.e. lesandinn, þekki menningarheim hans. Þessi tegund af þýðingu tekur tillit til samhengis. Þýðandinn lagar textann og einfaldar hann fyrir lesandanum á þýðingarmálinu án þess að þýðingin sé orðrétt. Þýðandinn útskýrir textann fyrir lesandanum.

2.6 Flokkun texta

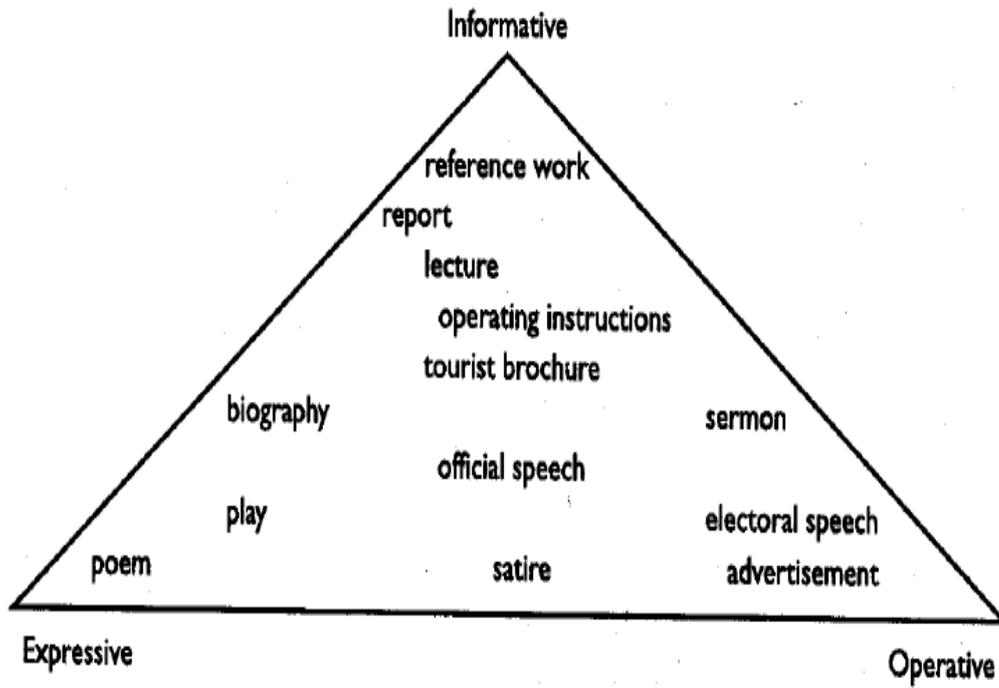
Hjá Munday (2008:72) kemur fram að Katharina Reiss flokkar skriflega texta í þrjá hópa í samræmi við samskiptahlutverk þeirra:

- (9) a) *upplýsandi textar* (e. *informative*) – Áhersla upplýsandi texta er á innihaldinu. Svona textar eru rökrænar og til þessa hóps teljast leiðbeiningar, orðabækur, fræðitextar og kennslubækur.
- b) *tjáningartextar* (e. *expressive*) – Formið skiptir miklu máli í tjáningartextunum eins og í ljóði, leikriti og listrænum texta.
- c) *virlandi textar* (e. *operative*)⁵ – Virkandi textar hafa áhrif á lesendur eins og auglýsingar, ávarp og pólitískar ræður.

---

⁵ Orðið *virlandi* er hér notað sem þýðing á hugtakinu *operative*. Þýðingin er komin frá Marion Lerner kennara í Háskóla Íslands. Hún notaði orðið í námskeiði sínu um þýðingar.

Hjá Munday (2008:74) er skýringarmynd Andrew Chesterman um tegundir texta. Á myndin tengir hann saman þá þrjá flokka sem Reiss gerir ráð fyrir. Hér að neðan er skýringarmynd Chesterman.

Mynd 2-Skýringamynd Chesterman

Samkvæmt Ástráði Eysteinssyni (1996:125—127) setur Mary Snell-Hornby upp allsherjarkerfi textategunda. Hún gerði ráð fyrir þremur meginflokkum. Allir flokkarnir hafa marga undirflokka. Hér að neðan er tafla með flokkum textategunda samkvæmt viðmiðunum Mary Snell-Hornby.

A	Bókmenntaþýðingar			Almennar þýðingar	Sérhæfðar þýðingar
B	Biblía	Leiksvið/ Ljóð Kvikmyndir	Nútíma-bókmenntir	Dagblöð Auglýsingar	Lagamál Hagfræði
	Forn-klassísk	Bókmenntir fyrir 1900	Barna-bókmenntir	Afþreyingar-bókmenntir	Vísindi Tækni Læknisfræði

Tafla 1-Tafla Mary Snell-Hornby

Jón G.Friðjónsson (2006:9) skiptir textum í eftirfarandi flokka:

- (10)
- a) *Bókmenntatexti* – Í þessum flokki eru fagurfræðilegir textar, skáldsögur og smásögur.
  - b) *Fræðilegir textar* – Í þessum flokki eru fagrit og greinar.
  - c) *Fræðslutextar* – Í þessum flokki eru skólabækur, frásagnir og minningar.
  - d) *Nytjatexti* – Í þessum flokki eru þýddir dagblaðatextar, textar í sjónvarpi, útvarpi.

Textinn *Fólkið í kjallaranum* er bókmenntatexti. Textinn er því bókmenntaþýðing, sbr. töflu 1 og líka Jón G. Friðjónsson hér að ofan.

2.7 Samantekt

Hér á undan hefur verið fjallað um ýmislegt sem varðar fræðilegan þátt þýðinga. Í þessum kafla var rætt um þýðingar. Eining komu fram skoðanir þýðingafræðinga. Talað var um þýðingaraðferðir sem notaðar eru við þýðingu frumtexta. Í kafla 2.5 var rætt um hugtakið *jafngildi*. Í kafla 2.6. var rætt um flokkun texta samkvæmt Katharina Reiss, Chesterman og Mary Snell-Hornby.

Í næsta kafla verður fjallað um þýðinguna sjálfa. Fjallað er um tvenns konar vandamál sem komu fram, menningarleg og málfræðileg og þau verða útlustuð. Gerð verður grein fyrir markhópum og málsniði.

3. KAFLI

UM ÞÝÐINGUNA

3.1 *Inngangur*

Í þessum kafla er gerð grein fyrir þýðingunni. Í kafla 3.2 er fjallað um menningarleg vandamál sem komu fram í þýðingunni og síðan er fjallað um málfræðileg vandamál. Um hugtakið *markhópur* er fjallað í kafla 3.5. Hugtakið *málsnið* er útskýrt í kafla 3.6. Í lokin er stutt samantekt.

3.2 *Menningarleg vandamál*

Í kafla 2.6 er fjallað um hugtakið *jafngildi* og vitnað til Nida um tvenns konar jafngildi.

Í *Fólkinu í kjallaranum* er minnst á orðið *Herbalife* sem er þekktur næringardrykkur á Íslandi. Þetta orð stendur óþýtt vegna þess að það er líka þekkt í Serbíu. Ég þurfti því ekki að hugsa um það frekar. Hins vegar er orðið *Ríkið* sem er merkingarlaust í hugum serbneskra lesenda. Áfengi á Íslandi er aðeins selt í *Ríkinu* sem er áfengisverslun í eigu íslenska ríkisins og nafnorðið *ríki* er hér notað sem sérnafn með greini; sjá *Íslenska orðabók* (2002:774) Í Serbíu er hægt að kaupa áfengi í venjulegum verslunum en líka í sérstökum áfengisverslunum. Í þýðingunni er *Ríkið* útskýrt eins og sýnt er í (11)⁶

- (12)
- a. ..jafnvel rándýrri flösku úr **Ríkinu**. (bls. 31)
  - b. ..па чак и скупо пиће из **продавнице пића**.
  - c. '..jafnvel dýr drykkur úr **áfengisverslun**'

Næsta dæmi um menningarlegt vandamál sem er í bókinni er orðið *Húsa-smiðjan* sem er þekkt byggingavöruverslun á Íslandi. Hér þurfti ég að finna lausn:

---

⁶ Í (11) vísar a-dæmið til frumtextans, b til serbnesku þýðingarinnar en c til orðréttrar þýðingar úr serbnesku yfir á íslensku. Ég nota þetta kerfi í gegnum alla ritgerðina.

- (13) a. „**Húsasmiðjunni** er lokað eftir hálf tíma!“ (bls. 24)
 b. „**Баухаус** се затвара за пола сата!“
 c. '**Bauhaus** er lokað eftir hálf tíma'

Eins og sjá má leysti ég málið með því að tala um *Bauhaus*⁷ sem mun opna verslun í Serbíu á þessu ári. Hér á landi eru *Bauhaus* og *Húsasmiðjan* keppinautar!

3.2.1 Orðatiltæki

Hvað er orðatiltæki? Jón G Friðjónsson (2006:26) útskýrir það:

- (13) Fjölmörg orðasambönd hafa hins vegar allt aðra merkingu en merking einstakra liða gæti gefið til kynna. Lítum t.d. á orðasambandið *leggja árar í bát*. Bein merking er 'leggja inn árar, hætta að róa' en yfirfærð merking (einhöfð í nútíma máli) er 'gefast upp'. Orðasambönd af þessum toga eru ýmist kölluð **orðtök** (myndhverf orðasambönd) eða **orðatiltæki** (e. idiom; þ. Redewendung; d. talemåde; s. talesätt).

Ýmis dæmi um orðatiltæki er að finna í *Fólkinu í kjallaranum*. Hér verður fjallað um nokkur.

Jón G. Friðjónsson (1993:87) útskýrir hvað orðatiltækið *borga brúsann þýðir*. Það þýðir 'að greiða kostnað af e-u, (verða að) borga e-ð'. Í þýðingunni er þetta orðatiltæki útskýrt sem *einhver borgaði allt*.

- (14) a. Svenni **borgaði brúsann**. (bls. 26)
 b. **Све о Свенијевом трошку**.
 c. '**allt um Svenni kostnaður**'

⁷ Upplýsingarnar um *Bauhaus* eru teknar af vefsíðunni <http://acrossmagazine.wordpress.com/2011/03/18/bauhaus-opening-its-first-store-in-serbia-in-2012/>

Í næstu dæmum eru tvö orðatiltæki útskýrð.

- (15) a. Tveimur árum eftir að Klara flutti inn varð konan með **grænu fingurna** bráðkvöld og garðurinn **hafði ekki borið sitt barr** síðan. (bls.25)
- b. Две године пошто се Клара доселила, жена златних руку је изненада умрла и **башта више није била иста.**
- c. 'tveimur árum eftir að Klara flutti inn kona **gull handanna** allt í einu dó og **garðurinn var ekki lengur eins**'

Orðatiltækið *hafa græna fingur* merkir það að hafa hæfileika til að láta jurtir vaxa og vera mjög góður í garðvinnu. Á serbnesku er talað um að *hafa gull hendur* en það hefur þó miklu víðari merkingu.

Annað samband sem vil ég nefna er *bera ekki sitt barr*. Jón G. Friðjónsson (1993:36) útskýrir að þetta orðtíltæki þýði 'ná sér ekki eftir eitthvert áfall; komast ekki aftur í gott og eðlilegt ástand, vera búinn að missa allan sinn kraft og ljóma'. Í þýðingunni er útskýrt eins og *garðurinn var ekki lengur eins*.

3.3 Málfræðileg vandamál

Mikilvægt er að gera grein fyrir ýmsum málfræðilegum vandamálum. Í þessum kafla verður gerð grein fyrir þeim.

3.3.1 Stafrófið

Samkvæmt stjórnarskrá Lýðveldisins Serbía⁸ er kyrillískt letur opinbert letur í Serbía en benda má á að latneskt letur er mjög algengt. Við þýðingu skáldsögunnar er notað opinbert letur Serba, þ.e. kyrillískt letur.

3.3.2 Um nöfn

Mörg íslensk hljóð eiga sér ekki samsvörun í serbnesku. Það má einnig nefna að tvö eins samhljóð standa þar aldrei hlið við hlið. Því verða breytingar í stafsetningu en líka í framburði.

---

⁸ Stjórnarskrá Lýðveldisins Serbía er á vefsíðunni http://www.sllistbeograd.rs/documents/ustav_republike_srbije_lat.pdf

Hægt er að fara með nafnið *Elísabet* á tvo vegu. Fyrst er hægt að breyta aðeins sérhljóðinu *í í i* og nafnið er þá óbreytt, *Елисабет*. Hins vegar er hægt að þýða nafnið *Elísabet* í *Елизабета*, þ.e. í stað *s* kemur *z*, og bætt er *a* við enda nafnsins í samræmi við þá serbnesku reglu að öll kvenkynsnöfn endi á *a*. Í þýðingunni er nafnið *Елизабета* notað. Í næstu töflu koma dæmi um nöfn.

(16)

<u>íslenska</u>	<u>serbneska</u>	<u>breyting</u>
Fjóla	Фјола	<i>ó</i> → <i>o</i>
Svenni	Свени	<i>nn</i> → <i>n</i>
Raggi	Раги	<i>gg</i> → <i>g</i>
Boggi	Боги	<i>gg</i> → <i>g</i>
Elín	Елин	<i>í</i> → <i>i</i>
Barði	Барди	<i>ð</i> → <i>d</i>
Lúlli	Лули	<i>ll</i> → <i>l</i> ; <i>ú</i> → <i>u</i>
Auður	Ојдур	<i>au</i> → <i>oj</i> ; <i>ð</i> → <i>d</i>
Jónsdóttir	Јонсдотир	<i>ó</i> → <i>o</i> ; <i>tt</i> → <i>t</i>

Tafla 2 – Nöfnin í þýðingunni

Í serbnesku eru sterk tengsl á milli ritaðs máls og þess hvernig orðin eru borin fram. Þannig eru erlend nöfn, jafnt á fólki, löndum og borgum, skrifuð á eftirfarandi hátt (öll nöfnin koma fyrir í þýðingunni):

(17)

<u>íslenska/enska</u>	<u>serbneska</u>
George Michael	Џорџ Мајкл
Yoko Ono	Јоко Оно
John Lennon	Џон Ленон
New York	Њујорк
París	Париз
Tæland	Тајланд
Kúba	Куба
Ísland	Исланд
Costa del Sol	Коста дел Сол
Bandaríkin	Америка.

Tafla 3-Nöfn á löndum, borgum og fólki

Nöfn á götum eða torgum voru ekki þýdd í textanum. Sem dæmi má nefna að *Hlíðar* var þýtt sem *naselje Hlidar* (населје Хлидар) sem þýðir hverfi *Hlíðar*. Titillinn á kaflanum *Debbie does Dallas* er ekki þýddur og hann er skrifaður eins og er borið fram *Деби даз Далас*.

Setningar sem eru skrifaðar á spænsku og ensku í bókinni eru ekki þýddar en skrifaðar eins og þær eru bornar fram. Dæmi um þetta er:

- (18) a. „Uno: Vodka – yes, very much. Dos: Ginger ale...tres: Lime...yes,yes.“ (bls. 29)
- b. „Уно: Водка- јес вери мач. Дос: Цинцер але ...трес: Лажм...јес,јес.“
- c. 'einn: Vodka- já, mjög mikið. Tvær: Engifer öl...þrír: Lime...já,já'

Hér í næstu töflu er hægt að sjá hvaða serbnesku stafir eru notaðir við þýðingu á nöfnum.

Íslenskir stafir	serbneskir stafir	
	kyrillískur	latneskur
i, í, y, ý	и	i
o, ó	о	o
u, ú	у	u
ð	д	d
æ	ај	aj
au	ој	oj
nn	н	n
s	з	z
gg	г	g
ll	л	l
tt	т	t

Tafla 4 - Íslenskir og serbneskir stafir

3.3.3 Notkun greinis

Samkvæmt Klajn (2005:83–84) er í serbnesku kerfi af þremur ábendingarfornöfnum sem eru í tengslum við persónur. Þessi þrjú ábendingarfornöfn geta staðið með nafnorðum eða lýsingaorðum. Í staðinn fyrir ákveðinn greini eru ábendingarfornöfn notuð. Þau sem vísa til þess sem er hægt að benda á og vísa til einhvers (hlutar eða persónu) í texta. Dæmi um það er *þessi bíll*, *þessi kona* og *þetta barn* (serbnesk. тај ауто, та жена, то дете). Í samanburði við íslensku gegna ábendingarfornöfn í serbnesku tvöföldu hlutverki, þ.e. hlutverki ákveðins greinis og ábendingarfornafna.

Hér að neðan eru tvö dæmi úr frumtextanum sem ákveðinn greinir er notaður. Takið eftir að merkingu í þýðingarmáli er ekki breytt þótt ákveðna greininum sé sleppt.

- (19) a. „Við ætluðum að lakka **hillurnar** í kvöld, ég verð að kaupa lakk.“ (bls. 24)
- b. „Хтели смо да излакирамо **полице** вечерас, морам да идем да купим лак“.
- c. 'ætluðum að lakka **hillur** í kvöld, þarf að fara að kaupa lakk'
- (20) a. „**Greyið** er búið að rústa **íbúðinni okkar**“. (bls. 27)
- b. „**Јадница** је уништила **наш стан**“.
- c. '**grey** er búið að rústa **íbúð okkar**'

3.3.4 Notkun persónufornafna

Klajn (2005:77) segir að í serbnesku sé hægt að sleppa persónufornafni. Í staðinn fyrir það er notuð sögn sem segir til um kyn og tölu geranda. Dæmi um þetta eru:

- (21) a. **Hana** langaði að eignast tíu börn með honum og liggja uppi í rúmi sólahringum saman eins og Yoko Ono og John Lennon. (bls. 24)
- b. **Желела** је да има десеторо деце с њим и да леже у кревету данима попут Јоко Оно и Џона Ленона.

- c. 'langaði að eignast tíu börn með honum og liggja uppi í rúmi mörgum dögum eins og Yoko Ono og John Lennon'
- (22)
- a. **Þau** skemmtu sér vel við að innrétta íbúðina upp á nýtt. (bls. 24)
  - b. **Забављали** су се док су поново уређивали стан.
  - c. 'skemmtu sér vel við að innrétta íbúðina upp á nýtt

3.3.5 Viðtengingarháttur

Hjá Ástu Svavarsdóttur og Margréti Jónsdóttur (2009:187–190) er sagt frá notkun viðtengingarháttar í íslensku. Hann er notaður til að láta í ljós ósk, vafa, skoðun, eitthvað skilyrðisbundið eða óraunverulegt. Viðtengingarháttur getur verið í nútíð og þátíð. Viðtengingarháttur nútíðar er notaður að lýsa skipun, hvatningu eða ósk en viðtengingarháttur þátíðar til að lýsa möguleika, óvissu eða sagður í kurteisiskyni. Algengusta sagnirnar sem má nota í þessu skyni eru *vilja*, *mega*, *þykja*, *þurfa*, *eiga*, *geta*, *skulu* og *munu*.

Í serbnesku er viðtengingarháttur ekki til og í staðinn fyrir hann er notaður framsöguháttur með hjálparsögninni *biti*. Dæmi um þetta má sjá hér þar sem viðtengingarhátturinn í þátíð lýsir möguleika.

- (23)
- a. Svenni **yrði** aldrei jafnmikill vinur og gamli kærastinn. (bls. 23)
  - b. Свени **јој никада неће бити** тако добар пријатељ као бивши момак
  - c. 'Svenni **mundi** aldrei vera jafnmikill vinur eins gamli kærasti'

3.3.6 Orðaröð

Hjá Ástu Svavarsdóttur og Margréti Jónsdóttur (2009:84–85) kemur fram að sögnin er alltaf í öðru sæti í fullyrðingarsetningum. Í serbneskri setningu er orðaröðin frjálsari, sbr. Klajn (2009:256). Algengasta orðaröðin er frumlag, persónubeygð sögn og andlag (SVO) eins og í íslensku en hægt er að umræða á sex vegu. Það er líka hægt að sleppa persónufornafni og byrja setningu með sögn.

Klajn (2005:77) segir að persónufornafn sé notað þegar persóna er kynnt í fyrsta skipti en einnig til að leggja áherslu á geranda sem er í frumlagi setningarinnar. Í (24) er sýnt hvernig er hægt að sleppa persónufornafni.

- (24)
- a. **Hún teygir** úr heitum leggjunum og sýgur sætan klaka, kippist við þegar geitungur sveimar hjá. (bls. 35)
  - b. **Протегла** је вруће ноге и лижући сладолед, отскочила је кад је оса пролетела.
  - c. **'teygja** úr heitum leggjunum og sýgur ís, stekkur þegar geitungur flýgur um'

Dæmið í (25) sýnir notkun persónufornafns til að leggja áherslu á geranda.

- (25)
- a. „**Ég** þrauka á námslánum og skulda helling í bankanum.“ (bls. 24)
  - b. „**Ја** једва преживљавам са мојим студентским зајмом и дугујем у банци пуно пара.“
  - c. '**ég** varla þraukað með námsmanna láni mínu og skulda bankanum fullt af peningum'

Sumar setningarnar í sögunni eru mjög langar. Í þýðingunni eru þessar setningar stundum brotnar upp í tvær eða fleiri til þess að merkingin komi fram í eðlilegum búningi á markmálinu. Hér kemur dæmi:

- (26)
- a. Leigubíll kom keyrandi með sígarettukorn eða vodkaflösku og Barði tiplaði sér út á stétt og verslaði á nærbuxunum meðan stöðin kallaði á leigubílstjórann og bílvélin suðaði. (bls. 28)
  - b. Такси је дошао са кутијом цигарета или флашом водке. Барди је изашао на прстима и у гаћама, платио таксисти док је овај био позван радиом и кола су радила.
  - c. 'Leigubíll kom keyrandi með sígarettukorn eða vodkaflösku. Barði tiplaði sér út á stétt og í nærbuxunum, hann borgaði leigubílstjórann meðan hann var kallaður í útvarpinu og bílvélin suðaði'

3.3.7 Notkun falla

Íslenska og serbneska hafa ólíkan fjölda falla og hlutverk þeirra eru að sumu leyti lík, að öðru leyti ekki.

Hjá Höskuldi Þráinssyni (1995:197) kemur fram að í íslensku séu fjögur föll sem eru nefnifall, þolfall, þágufall og eignarfall. Form orða breytist eftir því í hvaða falli þau standa. Sögnin stýrir falli en það gera forsetningar líka; þess má líka geta að nafnorð taka með sér eignarfall. Í töflunni hér að neðan sjást dæmi um föllin með forsetningum og sögnum.

fall	forsetning, sögn	dæmi (nafnorð)
nefnifall	hér er	hestur
þolfall	um, skoða	hest
þágufall	frá, lýsa	hesti
eignarfall	til, sakna	hests

Tafla 5 - Föll í íslensku

Í serbnesku eru sjö föll, sbr. Klajn (2005:46–49). Íslenska og serbneska eiga fjögur föll sameiginleg. Það eru nefnifall, þolfall, þágufall og eignarfall. Þar að auki eru í serbnesku ávarpsfall, verkfærisfall og staðarfall.

Í íslensku gegnir nefnifall hlutverki ávarpsfalls. En hér á eftir verður aðeins fjallað um verkfærisfallið og staðarfallið.

Guðrún Kvaran (2005:13) segir að verkfærisfall megi finna í orðatiltækjum eins og *vinna hörðum höndum, mæla einum munn*. Í næsta dæmi er sýnt dæmi um íslenskt verkfærisfall.

- (27)
- a. Hún... strauk **hendi** yfir flísarnar á baðherberginu... (bls. 25)
  - b. Устала... прешла **рукама** преко плочица у купатилу ...
  - c. 'stóð upp...strauk **höndum** yfir flísar á baðherberginu...'

Í íslensku setningunni er nafnorð *hendi* í þágufalli og er ekki notuð forsetning. Hér væri eðlilegt að búast við forsetningunni *með*. Í þessari setningu hefur

þágufallið greinileg einkenni verkfærisfalls. Í serbnesku setningunni er notað serbneskt verkfærisfall. Það er notað til að sýna hvaða verkfæri er notast við þegar athöfn er framkvæmd. Verkfærisfall gefur svör við spurningum *með hverjum?* og *með hverju?*

Næsta dæmi er ólíkt. Í íslensku setningunni er ekki verkfærisfall en hana verður að þýða með verkfærisfalli í serbnesku.

- (28)
- a. Barði er horfinn ofan í holuna sína með **kóteletturnar og köttinn**. (bls. 36)
  - b. Барди је нестао у своју рупу са **крменадлама и мачком**.
  - c. 'Barði er horfinn í sína holu með **kóteletturnar og köttinn**'

Þá er komið að staðarfalli Í íslensku er sérstakt staðarfall ekki til. Hjá Ástu Svavarsdóttur og Margréti Jónsdóttur (2009:34–36) er sagt að staðarforsetningar stýri þolfall eða þágufall. Það er sagt að setningin sem lýsir kyrrstöðu fallorði er í þágufalli. Algengar forsetningaliðir sem tákna stað eru *í, á, undir, yfir*.

Í serbnesku er notast við staðarfall. Hjá Klajn (2005:161) kemur fram að staðarfall sé með forsetningum sem lýsir dvalarstað. Staðarfall er alltaf notað með forsetningaliðum sem tákna stað. Þessari forsetningaliðir eru *í* og *á*. Í (30) er dæmi um notkun staðarfalls í serbnesku. Í íslensku setningunni eru notað forsetningaliðurinn *í* og nafnorðið er í þágufalli. Í serbnesku setningunni er notað staðarfall.

- (30)
- a. Svenni átti sjötíu og fimm fermetra íbúð **í Hlíðunum**... (bls. 24)
  - b. Свени је имао стан од седамдесет и пет квадрата **у насељу Хлидар**...
  - c. 'Svenni átti sjötíu og fimm fermetra íbúð **í hverfi Hlíðar**'

Ýmislegt annað mætti nefna. Ýmiss konar tímaliðir í íslensku eiga sér ekki samsvörun í serbnesku. Í (31) er sýnd notkun falla í tímaliðum.

- (31) a. Hana langaði að eignast tíu börn með honum og liggja uppi í rúmi **sólarhringum saman** eins og Yoko Ono og John Lennon. (bls. 24)
- b. Желела је да има десеторо деце с њим и да леже у кревету **данима** попут Јоко Оно и Џона Ленона.
- c. 'langaði að eignast tíu börn með honum og liggja uppi í rúmi **dögum** eins og Yoko Ono og John Lennon'

Í íslensku setningunni er notað þágufall fyrir tímalið en í serbnesku er notað eignarfall. Í serbnesku er eignarfall með margar merkingar. Ein af merkingunum er tími og þessi merking eignarfalls er kölluð tímabundið eignarfall⁹.

3.4 Markhópur

Það er ekki það sama að þýða bók fyrir fullorðna eða barnabók. Vissulega þarf að vanda málið en samt hlýtur málsniðið að vera ólíkt. Samkvæmt Newmark (1988:13) er orðaval mikilvægt þegar hugsað er um markhóp textans. Ekki er hægt að nota flóknar setningar eða flókin orðatiltæki í barnabók; slíkt er hins vegar eðlilegt í bókum fyrir fullorðna.

Annað dæmi um ólíka markhópa felst í mismunandi menntun lesenda. Sem dæmi má nefna að upplýsingarit um lagamál eða vísindi er of erfitt yfirlestrar fyrir þann sem hefur ekki haft tækifæri eða möguleika til að mennta sig. Nauðsynlegt er að nota eðlilegt og skiljanlegt mál í þýddum bæklingum og leiðbeiningum í tengslum við slík efni.

Hugsanlegir lesendur bókarinnar eru fullorðnir sem langar að njóta þess að lesa skemmtilega samtímasögu. Málið miðast því við þarfir þeirra. Lítum því á málsniðið.

3.5 Málsnið

Í *Íslenskri orðabók* (2002:976) er orðið málsnið skýrt á eftirfarandi hátt:

---

⁹ Merking eignarfalls er tekin af vefsíðunni <http://www.znanje.org/i/i24/04iv01/04iv0112/sreanica%201-.ostala%20znacenja%20genitiva.htm>. Ég þýddi grein um notkun eignarfalls af serbnesku yfir á íslensku.

- (32) **málsnið** stíll á máli, mismunandi eftir töluðu og rituðu máli og ræðst af því hvað hæfir aðstæðum hverju sinni >formlegt málsnið **málsnið** sem notað er við formlegar kringumstæður

Málsnið er þýðing á enska orðinu *register*. Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson (1988:33) segja að orðaval og orðalag séu ekki lík í bréfi sem skrifað er til vinar eða til einhvers opinbers starfsmanns. Hjá þeim kemur fram að þýðandi þurfi ekki bara að hugsa um málsnið texta heldur ef til vill líka um aldur og orðaval hans; t.d. geti þérun komið fram í samtölum í nútímatextum.

Málið á bókinni *Fólkið í kjallaranum* er óformlegt. Bókin er skrifuð í nútímanum. Í bókinni er sögumaðurinn Klara aðalpersónan. Hún talar um líf sitt, hvað gerðist í þátíð þegar hún var lítil og núna í lífi sínu. Höfundur notað mörg óformleg orð í textanum. Dæmi um stíl bókarinnar er:

- (28) a. Gamli kærastinn var **töff**, hann var líka öðruvísi en allir aðrir – á annan hátt. (bls. 23)
- b. Бивши момак је био **фрајер**, он је такође био другачији од осталих – на другачији начин.
- c. Fyrrivendi kærasti var **töff**, hann var líka öðruvísi en aðrir – á annan hátt.
- (29) a. ...þau voru **jú** saman.(bls. 23)
- b. ..они су **наравно** били заједно.
- c. '..þau voru **auðvitað** saman'

Bæði orðin sem eru í dæmum hér á undan eru óformleg og gefa textanum óformlegan stíll. Eins og er sagt í kafla 3.5 eru hugsanlegir lesendur bókarinnar full-orðið fólk sem langar að njóta þess að lesa skemmtilega samtímasögu og málsniðið er óformlegt.

3.6 *Samantekt*

Í þessum kafla var rætt um þýðinguna mína. Í kafla 3.2 var fjallað um menningarleg vandamál sem komu fram. Í kafla 3.3 voru dregin fram nokkur málfræðileg vandamál. Öll vandamálin, menningarleg og málfræðileg, voru útskýrð

með dæmum úr þýðingunni. Í kaflanum er fjallað um markhóp þýðingarinnar og málsniðið sem er óformlegt.

Í kafla 4 eru lokaorð þar sem ég dreg efnið saman.

4.KAFLI

LOKAORÐ

Í þessari ritgerð er fjallað um þýðingar. Ritgerðinni er skipt í tvo meginkafla. Annars vegar er þýðing á nokkrum köflum úr bókinni *Fólkið í kjallaranum* yfir á serbnesku, hins vegar fræðileg greinargerð þýðingunni.

Fyrsti kafli ritgerðarinnar var inngangur. Þar var m.a. fjallað um höfund bókarinnar *Fólkið í kjallaranum*, Auði Jónsdóttir, og þar sagði ég frá því hvers vegna ég valdi þessa bók sem þýðingaverkefni fyrir BA-lokaverkefni.

Í öðrum kafla fjallaði ég um það hvað þýðing er. Fjallað var um þýðingaraðferðir og þýðingafræðinga. Í þessum kafla talaði ég líka um hugtakið *jafngildi* samkvæmt Nida, þ.e. formlegt jafngildi og áhrifajafngildi. Ýmislegt fleira bar á góma.

Í þriðja kafla var fjallað um tvenns konar vandamál, menningarleg og málfræðileg, sem komu fram í þýðingunni. Einnig var talað um hugtökin *markhópur* og *málsnið*.

Í þessu verkefni lærði ég um ýmis hugtök sem eru mikilvæg fyrir þýðinguna. Hugtakið *jafngildi* er t.d. eitt mikilvægasta atriðið þegar er talað um þýðingar. Mér finnst líka að hugtökin *markhópur* og *málsnið* séu mjög mikilvæg. Það er stór munur hvort texti er þýddur fyrir börn eða fullorðna. Það sem er líka mjög mikilvægt er stíll frumtextans, stíll þýðingar verður að vera sem líkastur stíll frumtextans.

Í ritgerðinni var sýnt fram á að í Serbíu og Íslandi eru töluð ólík tungumál og menningarmunur er umtalsverður.

HEIMILDSKRÁ

- Auður Jónsdóttir. 2007. *Fólkið í kjallaranum*. Mál og menning, Reykjavík.
- Ásta Svavarsdóttir og Margrét Jónsdóttir. 2009. *Íslenska fyrir útlendinga. Kennslubók í málfræði*. Málvísindastofnun Háskóla Íslands. Reykjavík.
- Ástráður Eysteinnsson. 1996. *Tvímæli. Þýðingar og bókmenntir*. Bókmenntafræðistofnun/Háskólaútgáfan, Reykjavík.
- Guðrún Kvaran. 2005. *Orð*. Handbók um beygingar og orðmyndunarfræði. *Íslenska tunga II*. Almenna bókafélagið, Reykjavík.
- Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson. 1988. *Um þýðingar*. Iðunn, Reykjavík.
- Höskuldur Þráinsson. 1995. *Handbók um málfræði*. Námsgagnastofnun, Reykjavík.
- Íslensk orðabók*. 2002. Ritstjóri: Mörður Árnason. Þriðja útgáfa, aukin og endurbætt. Edda útgáfa hf., Reykjavík.
- Jakobson, Roman. 2000. On Linguistic Aspects of Translation. *The Translation Studies Reader*, bls. 113–118. Lawrence Venuti bjó til prentunar. Routledge, London/New York.
- Jón G. Friðjónsson. 1993. *Mergur málsins – Íslensk orðatiltæki: uppruni, saga og notkun*. Örn og Örlygur bókaclúbbur, Reykjavík.
- Jón G. Friðjónsson. 2006. *Þýðingar*. Háskóli Íslands, Reykjavík.
- Klajn, Ivan. 2005. *Gramatika srpskog jezika*. Zavod za udzbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Munday, Jeremy. 2008. *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*. Second Edition. Routledge, London/New York.
- Newmark, Peter. 1988. *A Textbook of Translation*. Prentice Hall International (UK) Ltd, Hertfordshire.
- Schleiermacher, Friedrich. 2010. Um hinar mismunandi þýðingaraðferðir. Ueber die verschiedenen Methoden des Uebersetzens. Martin Ringmar þýddi. *Jón á Bægisá. Tímarit um þýðingar* 14:5–29.

Sverrir Hólmarsson, Christopher Sanders og John Tucker. 1989. *Íslensk – ensk orðabók*. Ráðgjöf: Svavar Sigmundsson. Iðunn, Reykjavík.

Tölvuorðabókin 2011. Ritstjóri: Matthías Magnússon. útgáfa 11.3. Ordabok.is slf., Reykjavík.

Af vefnum:

ACROSS Magazine. Sótt 10.maí á

<http://acrossmagazine.wordpress.com/2011/03/18/bauhaus-opening-its-first-store-in-serbia-in-2012/>

Auður Jónsdóttir. Sótt 12.mars á <http://jonsdottir.com/about>

Borgarleikhúsið. Sótt 12.mars á <http://www.borgarleikhus.is>

Stjórnarskrá Lýðveldisins Serbía. Sótt á 26.mars á

http://www.slistbeograd.rs/documents/ustav_republike_srbije_lat.pdf

Vefbókasafn Snara <http://snara.is/8/>

Washington State University. Sótt 8.maí á

<http://public.wsu.edu/~gordonl/S05/354/IE-Germanic.htm>

Þýðing af

Fólkið í kjallaranum
eftir Auði Jónsdóttur

bls.23—39

Човек и жена

1.

Свени је био другачији од осталих. Клара га је гледала као што је гледала постер Џорџа Мајкла када је била дете са пубертетским бубуљицама. Постер је извадила из немачког часописа Браво и љубила га свако вече за лаку ноћ. Сада је љубила мекан образ који је мирисао на лосион после бријања.

У ствари, она је имала другог момка шест година али никада није доживела овакав егзотичан осећај као што је имала у близини Свенија. Она је била млада и заљубљена, али спремна да изађе са било којим би то пожелело. Бивши момак је био фрајер, он је такође био другачији од осталих – на другачији начин. На начин на који је више није очаравао. Променила се иако је он био тај који је раскинуо везу. Можда зато што она никада није дошла до тога да уради тај завршни корак. Они су били блиски пријатељи.

Свени јој никада неће бити тако добар пријатељ као бивши момак. Наравно да је он био њен пријатељ, најбољи друг, на крају крајева они су били заједно. Али између њих је постојало узбуђење које је недостајало у претходној вези последњих година. Уживала је да се расправља с њим и љуби после тога, воли га и изврће његове речи, спава с њим опет и опет и опет и опет и опет...

Одушевила се када ју је замолио да се пресели код њега, раширених руку је прихватила када је извадио веренички прстен из горњег џепа уштиркане, испеглане кошуље.

Свени је имао стан од седамдесет и пет квадрата у насељу Хлидар и иако су били заједно само три месеца Клара није оклевала да откаже собу коју је изнајмљивала по смешно ниској цени. Али га је упозорила: „Ја једва преживљавам са мојим студентским зајмом и банци дугујем пуно пара.“

„То ће се све средити.“ Штипнуо ју је за образ. „Веруј ми.“

„И увек заборавим да предам пореску пријаву.“

„Зато сам ту ја.“

Ускоро ће да напуни двадесет и две године и надала се да ће да дипломира на Ликовној академији за неколико година. Он је имао двадесет и шест година, основну школу је почео са пет година, завршио магистарске студије маркетинга у Америци и сада је радио за престижну козметичку фирму. Желела је да има десеторо деце с њим и да леже у кревету данима попут Јоко Оно и Џона Ленона. Он је желео да је поједе али да сачекају са децом, знала да он има право за њих обоје.

Забављали су се док су поново уређивали стан. Било је забавно ићи по продавницама намештаја и малим специјализованим радњама. Свени је имао пара, а она је била довољно заљубљена да је ишла у прекорачење дозвољеног минуса у банци до краја. За неколико дана стан је био удобно, стилски намештен, минималног дизајна, ништа није недостајало и ничега није било превише.

Поносно су га гледали и затим заједно почели да мешају дискове, одећу, четкице за зубе, стару камперску опрему и алат. Потом су се заједно бацили на свој нови француски кревет и почели да скидају једно друго када се Свени тргнуо

„Баухаус се затвара за пола сата!“

„Па?“

„Хтели смо да излакирамо полице вечерас, морам да идем да купим лак.“

„Зар не можемо то да урадимо сутра?“

„Можда ће сутра падати киша,“ рекао је, закопчавајући каиш.

То је било први пут да је Клара била сама у њиховом стану. Устала је са кревета и прошетала по собама, прешла рукама преко плочица у купатилу и новог шпорета на плин, удахнула је свеж ваздух на тераси. Промрмљала је задовољно. Унапред се радовала седењу за новим писаћим столом, пијењу кафе и цртању док киша буде ударала по прозорима. Да слуша музички диск у мрачним ноћима, чита књигу или кува нешто укусно са Свенијем.

„Сада је живот почео,“ рекла је белом зиду у дневној соби, поигравајући се идејом да купи канаринца.

Када се Свени вратио кући, она је спавала на софи. Благо се промешкољила када је он раширио новине на тераси, стављајући полицу на њих и прелазећи је првим слој лака.

2.

Стан је био на приземљу у старој али лепој згради, двориште је било препуно ружа, дан и ноћ цвећа у уредним алејама. Стара жена која је живела у подрумском стану је имала златне руке у баштованству и чепркала је у башти из дана у дан, на радост осталих станара зграде.

Две године пошто се Клара доселила, жена златних руку је изненада умрла и башта више није била иста. Њен унук је наследио стан али не и њене златне руке. Он је више био заинтересован за роштиљ него цвеће, камену гомилу коју су Свени и Клара направили на баштенској забави.

„Неуобичајено велико интересовање“, приговарао је Свени када је дошао кући са посла и дим са роштиља се увлачио кроз отворена врата терасе.

„Па шта - зар човек не може да роштиља?“ рекла је Клара, затварајући врата терасе.

Године су пролазиле. Свени се навикао на комшијино роштиљање, али је и даље страховао да његово присуство може да смањи вредност некретнине. Клара је наставила да уређује стан и открила да може бесконачно да повећава прекорачење у банци, а да при том банковни службеник не покаже ни један знак изненађења.

Она је у међувремену постала сертификовани илустратор али и поред тога Свени јој је помагао да одржи смирено стање у банци уплаћујући повремено значајне своте новца на њен рачун, великодушан по природи, млади предузетник који је познавао ново доба.

Био је довољно свестан неочекиваних обрта у животу, да би одбио отварање заједничког банковног рачуна али никада није оклевао да дели додатне паре са Кларом, више него што је уобичајно. Он је волео луксуз, а у њему је уживао много више с њом поред себе. Редовно су ишли на краћа

путовања у иностранство: у викендицу у Шпанију, разгледање знаменитости у Њујорку, романтична путовања у Париз, на плажу на Тајланду, туристичка путовања на Кубу,...Било куда.

Недавно су прославили деветогодишњицу заједничког живљења, седмодневним путовањем за Лондон. Све о Свенијевом трошку.

Када су се вратили, стан је био преврнут наопачке. Комшијина мачка је ушла кроз прозор, све је уништила и поломила, јела је цвеће у дневној соби, пишкила, повраћала и какила у орману.

„Ту је, јадница!“, рекао је комшија Барди када је Свени покуцао на његова врата са рашчерупаном мачком у наручју.

„Јадница је уништила наш стан.“ продерао се Свени.

„Умире од жеђи.“ Барди га је оптужио.

„Да ли си очекивао да оставимо чинију са водом пре него што одемо на путовање, тако да мачка не би била жедна док уништава нашу имовину?“

„Тако вам и треба када сте оставили отворен прозор.“

„Немаш права да кривиш друге.“

„По твом мишљењу.“

Свени је био ван себе од беса када се вратио и Клара је требала да употреби сву своју енергију да би га смирила. Док су завршавали чишћење стана, Барди је заузео своје место код роштиља са мачком која му је предела око ногу. Црна глава се смејала док су они седели на тераси и питали се како може да једе крменадле када практично и нема зуба.

Увек са паковањем од шест пива у рукама. Наслоњен на зид од црног камена. Најчешће у фармеркама и излизаној радној кошуљи коју је такође носио и за бетонирање. Понекад у отрцаним гаћама и мајици без рукава када су вечери топле и вечерње сунце стварало атмосферу топлих крајева у малом дворишту на Исланду.

Клара је била исцрпљена посматрајући га. Питала се како неко може да живи из дана у дан без да се очешља или опере своју одећу. Знао је да га она посматра али јој није ни махнуо нити се осмехнуо. Само је роштиљао и пио пиво. Посматрао ју је, чкиљећи у сунце. Стављао је крменадле на тањир док је Металика гласно свирала кроз радио са зеленим мрљама од фарбе.

Мачка је похлепно гледала у месо и Барди би јој повремено бацао комад свежег меса на травњак. Оштри зуби су потпуно уништили свеже месо у рекордном року. Барди се смеје и из њега се чује звук попут мачке која режи. Заједно су јели месо са роштиља у подрумском стану и мачка је имала навику да лиже прелив за месо на роштиљу и црни бибер. Као и њен власник, мачка је стално била жедна, на велико незадовољство осталих станара зграде.

Пре тачно месец дана, дебела жена непознатих година је престала да се око поноћи гегала у дворишту. По светлим вечерима могле су се приметити вене које избијају на њеном лицу и црни подочњаци испод њене памучне капе и светло плаве косе. Она се уморно гегала и угасила је ногом цигарету на подрумском степеништу. Затим је нестала у унутра код Бардија и мачке.

Око пола један или је можда било пола два Клара се натерала да оде у кревет и навукла је завесе, плаветнило поларног дана их је држало будним. Светлост је била наметљива и превртали су се по кревету у летњој ноћи све док Барди и пуначка жена нису почели да вичу. Тада је Клара устала да затвори прозор и врата од купатила да би зауставила буку да долази и из водоводних цеви. Такође, затворила је врата од спаваће собе и покрила главу јастуком – али ни то није помогло. Бука је била све јача и чула се ломљава. Такси је дошао са кутијом цигарета или флашом водке. Барди изашао на прстима и у гаћама платио таксисти док је он био позван радиом и кола су радила. Када је аутомобил отишао вика је била десет пута јача, мењајући се у врисак.

Клара никада није звала полицију али ју је Свени позвао те вечери када је дебела жена тврдоглаво одбијала да живи.

Деби даз Далас

1.

Било да је Кламидија жена или нешто сасвим друго, сви су је заборавили. Исто као и рачун у продавници када је цела породица отишла на одмор на три недеље у Коста дел Сол са Елизабетом, Рагијем, Фјолом и малим Лулијем.

Лули је по свом обичају изигравао лудило и измамио осмехе стјуардеса у авиону када је изгубио видео игру између седишта. Дан после је тако јако изгорео да је Елизабета била приморана да буде под сунцобраном с њим остатак летовања. С друге стране, мислила је да Раги не пази на децу. Знојав, са наочарима са металним рамом и смеђом косом која је лепршала на топлом ветру, ходао је између хладовина и објашњавао конобарима како да помешају коктел. Неки су научили да помешају кечап и мајонез и добију добру напојницу за служење коктел сосе исландским туристима који су слушали упутства: „Уно: Водка- јес вери мач. Дос: Џинџер але трес: Лајм...јес,јес.“ Осмех се најзад појавио на лицу старог конобара који је објавио да се пиће зове Москва Мул.

„Што се претварају ти ђавољи Шпанци да знају нешто о исландском пићу?“ Питао је Раги тату на путу за плажу са перајама за пливање и душеком за плажу. „То није производ човека да су они земља трећег света, да су до гуше у циганима и причљивим конобарима, проклети да су сви они заједно.“

Тата је склонио своју кестењасту косу са тамног лица и благо се насмешио. Он је био довољно паметан да не улази у расправу са Рагијем након што је овај провео сео дан или дуже грлећи флашу, посебно што је много тога занимљивијег постојало у животу, и он је уживао да се игра са својим девојчицама. Игра се у мору, трчи у таласе, бори се са ветром, бежи од замишљене ајкуле и рони са цеви у устима. Пронашао је поново дете у себи и изгубио наочаре, док је мама уживала у животу излежавајући се на песку са пивом, воћем, уљем за сунчање и модним часописима у корпи.

То је била поцрнела породица која се вратила кући почетком септембра; добро место да се буде у близини исландске слане рибе насупрот шпанском дебелом омлету и хрсковој пици. Потпуно обновљени, иако сви са болом у стомаку и у гарсоњери са сјајно белим подом сада свеже жутозелено исповраћаним и неиспавани од галаме пијаних Исланђана који су певали „Здраво весела Стина“ и „Нас две смо из округа“. Раги се играо са свим својим прстима у хору и повишавао глас сваки пут када се Елизабета појављивала на тераси и плачним гласом говорила да преузме бригу око болесне деце да би она могла да се забавља. Изгубила је девојачке манире у бесу, поцрнела у памучном доњем вешу и са виклерима на глави. Мама ју је жалила и то је било први пут да је опростила Рагију ноћну вику.

Кући није било мора да се купа нити плаже да се лежи. Елизабета и Раги са фотографијама са путовања које су у потпуности заузеле њихову торбу, мршаво Рагијево лице са шпанским шанкером, уништено Елизабетину косу и дечије стомаке. Брзо су их мама и тата позвали у посету да разговарају о стварима које су им заједничке: васпитање деце, лов на гуске, рецепти, количини снега, одржавање забава, политика, вулкан Хекла, време, о директорима продавница, прељуби и васпитању паса. Било је довољно да попију прокријумчарено или домаће, па чак и скупо пиће из продавнице пића.

Тамо у иностранству је било веома мало контакта између Клариних и Фјолиних родитеља, упркос томе што је мама наговорила Елизабету да и она пође с њом након пар попијених чашица једне прохладне летње ноћи. „О драга моја, пођи са мном и осети мало сунца на кожи,“ рекла је она заводљивим гласом. „Брат Стули је платио авионској компанији и добио авионске карте по доброј цени. Сада када је и свекрва била туристички водич у Торемолиносу, годинама је могла да обезбеди јефтину али стварно лепу гарсоњеру.“

Наравно, Елизабета није сама припремила путовање које се приказало у пуном сјају. У року од неколико недеља губила је време спремајући их да буду лепе за шпанске плаже са видљивим резултатима, бивша фризерка која је прешла у козметичарке и требало је да прође годину дана да одлуче да она

постане сертификована. Али када је дошло до тога мама је одбила да седи испод сунцобрана са изгорелим сином и да пије коктеле у дискотеци. Била је задовољна да разговара уз јутарње пиће, да вуче Фјолу са собом по плажи или на забаве, позајмљује Елизабети модне часописе прљаве од песка – све. Елизабета је била пуна разочарења, није хтела да Клара то примети, Клара је то осетила много касније. Овај пут је започет због Кларе и Ембле.

Можда су мама и тата пили пуно јефтиног пива, стално се свађали у гарсоњери, имали мало пара да би породица могла да ради нешто друго сем да се игра у мору. Можда су стално били нервозни – али су покушавали. Да раде нешто занимљиво са девојчицама, да сачувају њихову везу. Они су били у тридесетим годинама са два ћеркама и великим дугом који им је био реп по коме су могли кући на Исланд. Клара их није запамтила другачије него под стресом.

Да раде, уче, старају се о ћеркама, кувају вечеру и перу судове, преговарају са шефом продавнице, журе са њима болесним лекару у сред ноћи, иду на родитељске састанке, изигравају савршене родитеље испред критичних погледа својих мајки, присуствују политичким састанцима, узгајају башту, чисте снег са кола рано ујутро, чисте кућу, полагају испите, докажу се на новом радном месту, живе у новој држави и врате се кући са дипломом за тату, преклињу банку за још кредита, возе их на курсеве, свађају – и пију.

2.

Пијење, размишља Клара на тераси у заклону од вечерњег сунца и пијучка вермут. Гледа у Барда како окреће кременадле на роштиљу.

Њихови пријатељи, Елин и Боги су дошли на вечеру, њихов жамор се ширио кроз кухињски прозор. Они су се дивили Свенијевом јелу од усолјене рибе и питали га којом магијом успева да спреми такве специјалитете. Чује Свенија да се смеје и зна да у осмеху нема ни трачак скромности. Дивила се Бардијевом умећу око роштиља и размишљала како би реаговао ако би га она замолила да јој да једну кременадлу.

Мачка режи и гребе Бардијеву подколеницу без длака. Он је испустио звук задовољства и бацио парче меса у траву. У својој прождрљивости мачка је прогутала траву са месом и закашљала се. Барди је прогунђао још гласније и махнуо филипинској деци у суседном дворишту која су трчала по високој трави, гомила црних глава. Они се наслањају на ограду и осмехују му се, док је сваком од њих давао по једну кременадлу. Клара се осмехивала, такође. Отац деце је био вредан на сопственом роштиљу у суседном дворишту и она је видела да је он пружио Бардију укусан комад меса преко ограде. Бардијево пријатељско понашање са комшијама је било веома специфично пошто је он био познат само по несугласицама са станарима зграде.

„Клара не зна ни да испече јаја на око“ чуло се кроз кухињски прозор. Боги је прокоментарисао како је она невероватна док се Елин закикотала.

Клара попије још један гутљај и намаже мало креме од шаргарепе на вруће колена. Она није желела да види Елин и Богија. Ни најмање јој се не иде унутра, на вечеру.

Понекад Клара жели дете. Притисак на постојање које не дозвољава бесконачне вечере; постојање препуно деце, дугова, псећих длака, куваног бакалара и прљавог веша. Међутим, Свени сматра да није право време за децу, да морају да отплате дуг и да се боље образују, да имају уређен живот. У суштини он је у праву, размишља Клара која је сумњала у своје способности; сумњала је да она има снаге и способности за мајчинство. Плашила се да ће родити болесно дете или дете које ће умрети, јер се појединцима и то догађа, и управо она може да буде један од тих појединаца, као и било ко други.

И кад Свени каже да је боље да сачекају две године и онда да имају двоје деце, она се сва оптерети. Када јој се глава напуни причама о побачајима, боловима у леђима, еклампсији, ванматеричним трудноћама, мртворођеним бебама и поцепаним гениталијама, она се склупча и одлучи да одустане од свега. Клара више није двадестодвогодишњакиња, знала је да би она и Свени умрли од досаде уколико би били у кревету недељу дана.

Опрез се повећао са годинама и она сад има тридесет и једну. Једног лепог дана постаће сувише опрезна да би имала дете, рекла јој је мама када је Клара поновила Свенијеве речи да право време још није дошло.

Мама је тек напунила двадесет и једну годину када је затруднела са Кларом. Упркос новим временима, она је тврдоглаво одбијала да иде на абортус и када се главна баба нагло окренула, узбуђено и уз псовање рекла јој је да је себи уништила сваку наду о нормалном животу. Тата се насмејао главној баби у лице, он никада није доживео сигурност породичног живота и био је поносан на трудноћу. Четири године касније родила се Ембла.

После двадесетих, Клара је провела неко време у оптужбе уз добру подршку својих вршњака пуних разумевања. Али за шта их је оптуживала није знала – посебно не сада. Они су такви какви су. Тада је било у моди да се оптужују родитељи и они су као створени за то, потомци времена који су названи генерација '68.

„Генерација која помаже сама себи, није ли то случај“, рекла је Клара Бардију иза леђа, главама комшијске деце која су се родила у колибама од бамбуса са земљаним подом, на месту где нико није имао месо сваки дан да једе.

Да ли ће деца постати као што су Клара и њени пријатељи били између двадесетих и тридест година? Када су они били безимена генерација младих, заузета прљавим вешом и такмичили се да дезинфикују свако сећање да би могли да искусе чисту ведрину попут млечно белих и буцмастих анђеоских тела. Не, не буцмастих, радије мишићавих анђела са стомацима пуним Хербалајфом, разметљивих тела после теретане и глава пуних различито корисних трикова како помоћи самом себи.

Неки су још увек у периоду како помоћи самом себи и они који нису пратили моду на прави начин, који тек почињу попут људи који на јесењим распродајама купују летњу гардеробу. И онда и људи који имају децу, покушавају да буду што свеснији о својим осећањима да би деци обезбедили детињство боље него што су они сами имали. Да би деца расла без неконтролисаног осећаја кривице, страха и сумње у себе: отечени од претераног саосћања са другим људима.

И усред све те самопомоћи може се редовно чути рефрен: Мама и тата су урадили најбоље што су могли – упркос...

Они су са нама отишли у Коста дел Сол.

Протегла је вруће ноге и лижући сладолед, скочила је кад је оса пролетела.

Уживала је у погледу на башту са гордим изразом лица који ју је карактерисао сваки пут када је мисли одведу ка том периоду живота. Када је ишла од психијатра, саветника, врача до група за подршку које су формиране око различитих проблема, тек је почела да се забавља са Свенијем одлучна у томе да буде жена на свом месту.

И онда се Клара запрепастила, вероватно јој је самопомоћ помогла да схвати да негативна осећања нису била ограничена само на њу. Не, овај пут су сви људи били она и обрнуто. С тим се није могло ништа урадити - осим да постоји.

3.

Кухиња се смејала. Клара је згрчила плаво налакиране нокте на ногама - шта је сада тако невероватно смешно?

Она је зевнула, намеравала је да оде под туш али су гости дошли неуобичајно рано. Можда би требало да не одустане од своје намера и охлади млако тело тушем. Охлади главу.

Понекад се бојала сопственог начина размишљања. Он је сувише драматичан, лебдећи, титрајући. Свени је не штедљиво правио шале на њен рачун када се њене мисли формирају у речи. Он је сматрао да је потпуно демодје и наивно стално размишљати о проблемима.

„Ако човек не може ништа искрено да каже, а да се то не сматра глупим онда самим тим истина постаје наива.“ На тај начин му одговара Клара трудећи се да схвати саму себе. А Свени се смеје, говорећи јој да је слатка.

Најбоље решење да се човек реши тешких мисли је хладан туш. Клара је уморна и протегла се, гледајући празно двориште. Барди је нестао у своју рупу са кременадлама и мачком; комшијска деца су ушла у кућу када их је мама позвала на вечеру.

Под у дневној соби је хладнији него плочице на тераси. Клара је брзо прошла на прстима и чула их како се још увек смеју. Размишљала је да ли да застане у кухињи и чује шале али је од тога одустала. Прошуњала се поред њих, узела је чисту сукњу, џемпер, хулахопке и доњи веш из ормана у спаваћој соби, ушуњала се у купатило.

Вечерње сунце се играло по белим санитарјама у купатилу. Када окупана у сунчевој светлости, веце шоља златно жута на сунчевим зрацима, зидови осветљени.

Скинула се, пустила воду и села на ивицу каде. Слабашно се насмешила самој себи у огледалу. Сунце је обасјало њену косу која је обично имала боју путера од кикирикија, светло смеђе очи сјајне на осунчаном лицу. Сензитивна кожа је црвена, требало би да се маже кремом за сунце и та помисао ју је подсетила на то да је требало давно да уклони младеж са десне дојке и закаже време код онколога – и такође време код књиговође, порез није на годишњем одмору. Стегла је песнице, дошло је време да иде и код зубара - због чега је ова вечера вечерас?

И због чега све те свакодневне мале обавезе изазивају у њој нелагоду док се у међувремену свет распада и људи су разнесени бомбама у ратовима и људи гладују и деца шетају са великим пушкама и... она мора да престане да гледа толико много телевизију.

Сваке вечери Клара зуре у телевизор са посебним ентузијазмом, а Свени гледа у екран компјутера. Гледа вести о терористима и хемијском оружју, нападима самоубица, деци са изврнутим утробама, кријумчарењу људских органа у Бразилу, бескућним старцима, владоцима света који објашњавају све то исто као и правила у игри индијанаца и каубоја – онда га угаси и не може да спава, чак и пошто су људи у подруму престали да се свађају након што је жена умрла.

Имала је потешкоћа да смирено дише у таквим моментима, несигурна у све, сигурна у ништа. Узнемирило ју је и сећање на седамнаестогодишњег пријатеља који је погинуо у саобраћајној несрећи, момка који је извршио самоубиство, школску другарицу која се удавила на екскурзији. Сви сувише млади пошто се смрт смеје када год било; овде она лежи будна зато што је

заборавила да уплати новац у пензиони фонд, зато што на неком месту лежи дете упуцане главе, зато што нема бога, само овца која се зове Доли; њена глава је празан случајни сведок, све живи у телевизору али ништа у сопственој свести – и оно што погађа њу је празан клише, нешто што сви знају и можда он не постоји.

Несаница изазива нелагоду и она то зна. Устала је и села у дневну собу, покушава да чита кратке приче руског писца, слуша америчку блуз певачицу, гледа сатирични цртани филм, пије млеко, зева али не може да заспи. Ништа не помаже, да чита, да гледа, да слуша, постаје нервозна тако да има осећај да ће метеор ускоро да се сруши на кућу. Била је будна све док цвркулт птица није почео да се претвара у црквену музику.

Клара је ставила руку под слап воде који пада из туша у каду, купатило јој је најчешће склониште, тамо где она може да траћи време док се свет ковитла и Свени дискутује са колегама и муштеријама преко компјутера.

„Клара“ повикао је изненада. „Клара!“

Погледала је застрашено у врата.

„КЛАРА!“

Лице јој је тражило уточниште у пешкиру. Није јој се дало да одговори, а ни да се сабере и изађе; одржава пријатну атмосферу, једе Свенијево шпанско јело од рибе, смеши се Богију, ћаска са Елин. Жељна сунца и својих мисли. У најбољем случају позајмила би пса од својих родитеља и шетала с њим дуж обале, држала Свенија за руку и трчала у море за псом. Можда би она могла да испланира шетњу пре него што он испланира вечеру за следећи викенд.

Свени је друштвенији од Кларе. „Нема никакве користи од тога да се седи и стално размишља,“ тврдио је.

„Нисам пронашла никакав одговор - све док то не изађе на видело ја морам да размишљам,“ одговара Клара знајући да га уздрма са драматичним говором.

Гости су ћутали док је Свени ударао на вратима купатила: „Да ли си се изгубила у својој глави, Клара? Твоја мама је на телефону.“

Опрезно је отворила врата и насмешила му се попут толерантне мајке. Узела је телефон и није успела ни да се јави кад су јој очи угледале неочекивану ствар на столу за телефон.

На ишмиргланом древном столу лежи видео касета у флекавој кутији. Клара гледа у дебелу и гипку жену и наборала чело када је прочитала наслов: Деби даз Далас.